

ความเหลื่อมล้ำ

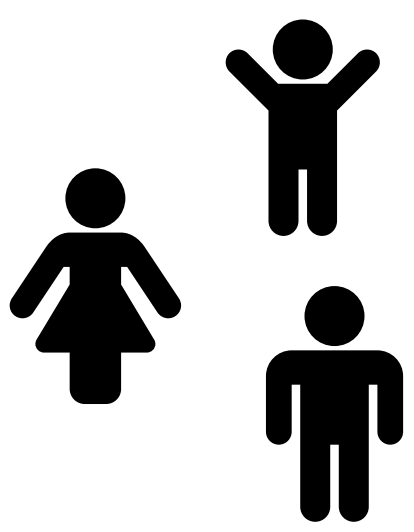
ของแรงงานนอกระบบ

โดย ทิรภาพ พิททอง แบ็งค์ งามอรุณโชติ และปรเมศร์ รั้งสิพล

นิยามและความเหลื่อมล้ำ

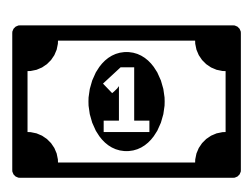
แรงงานนอกระบบ

คือ ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน (เป็นแรงงานที่ไม่ได้รับประกันสุขภาพและสวัสดิการใดๆ ที่สัมพันธ์กับการทำงาน ทั้งนี้ประกันสุขภาพถ้วนหน้าไม่นับเป็นสวัสดิการจากการทำงาน)

ความเหลื่อมล้ำ

ที่ศึกษามี 3 ด้าน ได้แก่

รายได้

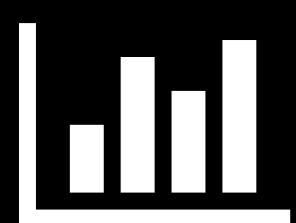

การศึกษา

บริการด้านสุขภาพ

โดยใช้ข้อมูล อาทิ รายได้วัดจากข้อมูลรายได้อัตโนมัติของแรงงาน, การศึกษาวัดจากข้อมูลจำนวนปีการศึกษา และการศึกษาระดับสูงสุดที่แรงงานผู้นั้นมี, ในขณะที่ด้านสุขภาพจะวัดจากจำนวนชั่วโมงทำงาน และ ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อเดือนของแรงงาน เป็นต้น

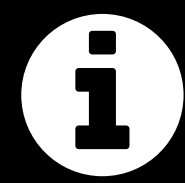
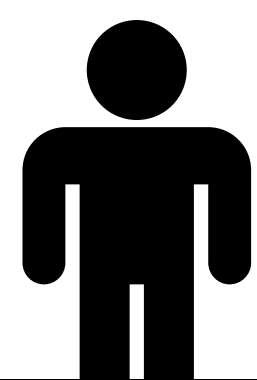

สภาพการณ์ความเหลื่อมล้ำ

แรงงานนอกระบบในประเทศไทยมีขนาดใหญ่และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ระหว่าง พ.ศ. 2548-2556 เนื่องจากภาคบริการมีขนาดใหญ่ขึ้น, กฎหมายแรงงานถูกบังคับใช้อย่างไม่จริงจัง, อำนาจต่อรองของลูกจ้างไทยต่ำ และจะยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นหากเศรษฐกิจมีอัตราการเติบโตลดลงหรือประสบปัญหาโดยเฉพาะในภาคการส่งออก หรืออุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานอย่างเข้มข้น

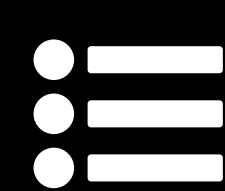
แรงงานนอกระบบมีการศึกษาน้อยและอายุมาก ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 40 ปี มีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า แรงงานในระบบไม่ว่าจะทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมหรือบริการก็ตาม

ผู้หญิงมีสัดส่วนที่สูง รวบรวมร้อยละ 50 ของแรงงานนอกระบบเป็นเพศหญิง แต่รวบรวมร้อยละ 72 ของแรงงานเพศหญิงเป็นแรงงานนอกระบบ

วัตถุประสงค์หลักของงานชิ้นนี้

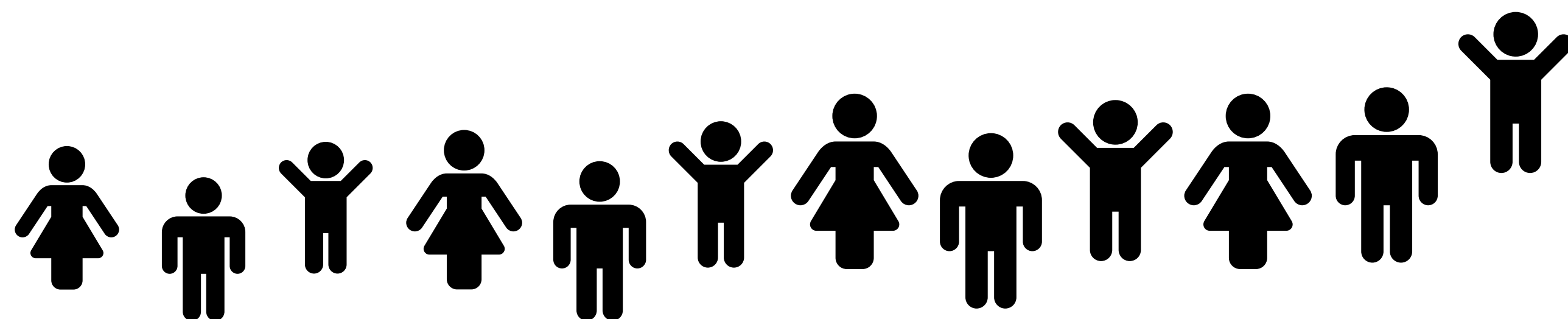
เพื่อฉายภาพกลุ่มคนที่เรียกว่าแรงงานนอกระบบในไทย ณ ปัจจุบัน ให้ชัดเจนที่สุดว่าเป็นใคร และพวกเขาเหล่านี้เผชิญหน้ากับความเหลื่อมล้ำต่างๆ อย่างไรบ้างโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน หนึ่ง วิธีการนิยามแรงงานนอกระบบ และวิธีการวัดความเหลื่อมล้ำ สอง ลักษณะของแรงงานนอกระบบและสาเหตุการเกิดขึ้น สาม ความเหลื่อมล้ำที่แรงงานนอกระบบกำลังเผชิญอยู่และสาเหตุการเกิดขึ้น

สาเหตุความเหลื่อมล้ำ

แรงงานในระบบมีการศึกษา รายได้ต่อเดือน และค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพสูงกว่าแรงงานนอกระบบ สิ่งที่น่าสนใจ คือ ระดับของความเหลื่อมล้ำยิ่งมีมากขึ้นหากเปรียบเทียบแรงงานในและนอกระบบที่อายุเท่ากัน ในช่วงวัยที่สูงขึ้น (เช่น ความเหลื่อมล้ำระหว่างแรงงานในและนอกระบบ ณ อายุ 40 ปี มีค่ามากกว่า ความเหลื่อมล้ำระหว่างแรงงาน 2 กลุ่ม ณ อายุ 20 ปี) ทว่าความเหลื่อมล้ำแต่ละอย่างมีระดับไม่เท่ากัน: ระดับการศึกษาและค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพมีความแตกต่างกันปานกลาง แต่รายได้นั้นมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจนมากที่สุด

จากการวิจัยเชิงปริมาณค้นพบว่า 1) ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อันระหว่างแรงงานในและนอกระบบเกิดจากความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแตกต่างในด้านระดับการศึกษา 2) ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างลูกจ้างนอกระบบและผู้จ้างงานตนเองนอกระบบเกิดจากสภาพของตลาดแรงงานเป็นสำคัญ กล่าวคือ นายจ้างสามารถกดค่าจ้างของลูกจ้างนอกระบบซึ่งไร้อำนาจต่อรองได้มากจนกระทั่งแรงงานกลุ่มนี้มีรายได้(ค่าจ้าง)น้อยกว่าบรรดาผู้จ้างงานตนเองนอกระบบเสียอีก ทั้งๆ ที่ผู้จ้างงานตนเองน่าจะเผชิญกับความเสี่ยงในเรื่องรายได้ที่ไม่มั่นคงที่มากกว่า

ผู้ที่จ้างงานตนเอง (Self-Employed Worker) มีความหลากหลายค่อนข้างมาก เมื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรายได้น้อย และสูง พบว่า กลุ่มรายได้น้อยมักทำเกษตรกรรม มีแรงงานสูงอายุกระจุกตัวอยู่มากและอยู่ในภาคอีสานมากที่สุด กลุ่มรายได้สูงมักทำงานในภาคบริการเป็นหลัก โดยมีสัดส่วนของผู้ได้รับการศึกษามากกว่าระดับมัธยมศึกษาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับกลุ่มรายได้น้อย และอาศัยอยู่ในภาคกลางสูงกว่าภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด

ผู้ที่จ้างงานตนเอง (Self-Employed Worker) มีความเปราะบางสูงและทำงานหนัก คิดเป็นร้อยละ 74 ของแรงงานนอกระบบไทย โดยส่วนใหญ่อาศัยในเขตชนบทของภาคอีสานและเหนือ มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป และเป็นแรงงานที่ทำงานค่อนข้างหนัก โดยทำงานเกิน 50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่ทำงานนอกภาคอุตสาหกรรม

